

AVROTROS VRIJDAG CONCERT

vrijdag 18 maart 2022, 20.15 uur
serie Muzikale Meesterwerken
TivoliVredenburg, Utrecht

NNO SPEELT SKRJABIN EN FRANCK

Noord Nederlands Orkest

James Judd dirigent
Barry Douglas piano

Léon Orthel 1905-1985

Tre movimenti ostinati (1971-1972)

Intrada marziale • Canzone • Rondo

Alexander Skrjabin 1872-1915

Pianoconcert (1896)

Allegro • Andante • Allegro moderato

pauze

in de pauze kunt u een drankje halen en
luisteren naar een interview met Barry Douglas

César Franck 1822-1890

Symfonie in d (1888)

Lento - allegro non troppo • Allegretto • Allegro non troppo

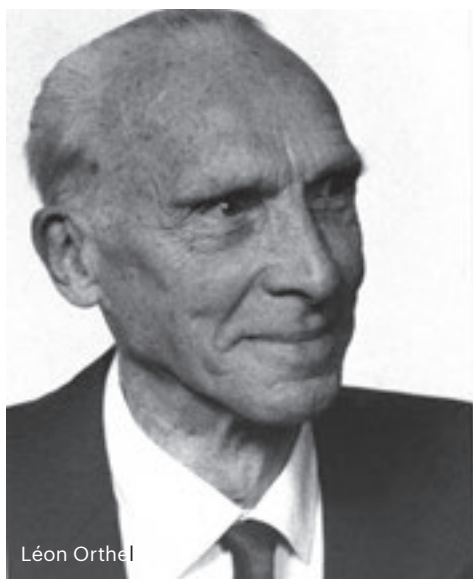

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden op NPO Radio 4, zie ► www.nporadio4.nl
Presentatie: Leonard Evers

ORTHEL – SKRJABIN – FRANCK

Vers gecomponeerde muziek over de grens van je eigen land exporteren, dat is nog niet zo makkelijk. Alexander Skrjabin deed het als virtuoos pianist tijdens zijn concerttournees die hem onder andere langs Amsterdam voerden. Maar wat doe je als je niet zo'n uitgesproken virtuoos bent? Dan zoek je goede voorsprekers.

Léon Orthel

Orthel – Tre movimenti ostinati

Zo'n goede ambassadeur bleek de jonge Edo de Waart te zijn voor componist Léon Orthel (1905-1985) tijdens een concertreis in 1972 door Engeland. Nu nog getuigen YouTube-gebruikers van de sensatie die het beluisteren van zijn *Vierde symfonie* bij hen teweeg bracht: 'When a schoolboy around 1970, I heard this played in Nottingham (or maybe London) by the Rotterdam Phil under a young Edo de Waart. (...) My friend and I were in the choir seats (cheaper), just behind the tuba player, so we had a distorted impression, but I know we liked it. I still do!' En nog eentje: 'I heard the work in Newcastle upon Tyne in 1972 (I was 15). A tremendous impact!'

'Waarom wordt dit werk zo weinig gespeeld?' vraagt een derde luisteraar zich af. Het antwoord is wel duidelijk: na de Tweede Wereldoorlog was je als componist al gauw ouderwets en velen vonden geen aansluiting bij de nieuwe trends die opgeld deden.

De in Roosendaal geboren Léon Orthel was een gerespecteerd musicus met studies in Den Haag en Berlijn op zak, die al voor de oorlog zijn eerste successen als componist en pianosolist behaalde. Na de oorlog volgden al spoedig benoemingen tot hoofdvakdocent piano en compositie in Den

Haag en Amsterdam. Maar het tij zat niet mee en ondanks experimenten met eigentijdse technieken koos Orthel uiteindelijk voor een neo-romantische benadering die overeenkwam met de wensen van het publiek, maar niet per se met de eigentijdse kritiek. Toch ging hij ook na zijn pensionering driftig door met componeren. In het symfonische *Tre Movimenti Ostinati* uit 1972 zorgde Orthel voor een originele invalshoek: aan elk van de drie delen ligt een zogenaamd 'ostinato' ten grondslag, dat wil zeggen een thema dat 'koppig' blijft klinken en zichzelf herhaalt wat er ook maar om hem heen gebeurt.

Skrjabin – Pianoconcert

Een avontuurlijk, kosmopolitisch bestaan, veelal buiten de eigen landsgrenzen, leidde de kleine Rus Alexander Skrjabin die ondanks het formaat van zijn handen - ze omspannen met moeite een octaaf - in het zelfde jaar als Rachmaninov de Gouden Medaille van het Moskous Conservatorium in de wacht sleepte. Waar zijn jeugdviend Sergej Rachmaninov zijn hele leven 'romantisch' bleef schrijven en zelfs in het domein van de Hollywood-filmmuziek verzeild raakte, zocht Skrjabin vernieuwing: vooral na de eeuwwisseling liet hij zich leiden door filosofische en mystieke ideeën en uiteindelijk kwam hij onder invloed van de geschriften van de theosofie van Madame Blavatsky. Een schare van bewonderaars en grootschalige en somptueuze orkestwerken als *Le poème de l'extase* en het nog megalomaner *Prometheus* (waarbij tijdens de uitvoering ook kleuren en geuren een rol zouden moeten spelen) waren het gevolg.

Maar in het *Pianoconcert in fis-klein* dat Skrjabin in de herfst van 1896 in een mum van tijd neerpande na een uitputtende concertreis, is van dat alles nog niets te merken. Integendeel, het

Natuurlijk is de orkestpartij nóg rijker en klinkt de pianopartij nóg weelderiger, maar dit is slechts het gevolg van de expansieve ontwikkeling die de muziek in de negentiende eeuw doormaakt.

valt op dat Skrjabin's eerste en enige concert juist in nostalgische bewondering aanknoopt bij de klankwereld van Chopin. Natuurlijk is de orkestpartij nóg rijker en klinkt de pianopartij nóg weelderiger, maar dit is slechts het gevolg van de expansieve ontwikkeling die de muziek in de negentiende eeuw doormaakt.

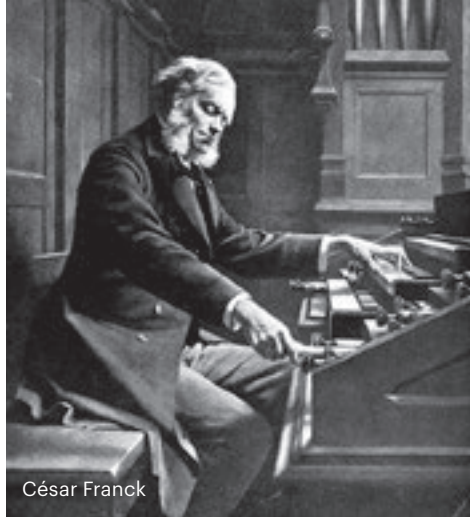

Alexander Skrjabin in 1913

Qua textuur en ook qua vormopbouw niets nieuws onder de zon: met een orkestrale inleiding opent het Allegro, waarin de solist slechts spaarzaam de hoofdrol opeist. Zijn virtuoze klavierpartij is juist vaak sterk verweven met die van het orkest. Grote contrasten typeren de over het algemeen donkere sfeer. Het middendeel - een Andante - bestaat uit een thema dat eerst in de strijkers maar later vooral in de klarinetpartij gestalte krijgt. Het wordt gevolgd door een viertal variaties waarin de solist naar voren treedt. Ze verschillen sterk in kleur en tempo, een mini-concert zou je het bijna kunnen noemen, met een langzaam deel (variatie 1) een scherzo (variatie 2) een Adagio met solistencadensen (variatie 3) en een wat opgewekter Allegretto als afsluitende Finale.

Van hoog naar laag en omgekeerd vliegen de arpeggio's je om de oren

Het derde deel - een Allegro moderato - blijkt het meest intense en virtuoze deel van het concert. Van hoog naar laag en omgekeerd vliegen de arpeggio's je om de oren; gelukkig biedt het wiegende tweede thema binnen deze conventionele sonate-rondovorm wat rust en tegenwicht. Skrjabin voerde het werk vele malen zelf uit, ook toen hij als componist al heel andere wegen was ingeslagen. Na Skrjabins vroege dood in 1915 speelde Rachmaninov dit werk van zijn jeugdvriend bij een herdenkingsconcert in Moskou.

Franck - Symfonie in d

Ook de als Belg geboren César Franck (1822 - 1890) slaagde erin om buiten de eigen landsgrenzen een behoorlijke naam op te bouwen, al was hij een kluizenaar die het liefst in Parijs bleef. Toen de Duitsers in 1940 zijn vijftigste sterfdag herdachten, spelden ze zijn voornaam moedwillig als 'Caesar' en ze beriepen zich daarbij op de vermeende Duitse afkomst van de familie Franck. Een soort annexatie tegen wil en dank, want na de smadelijke Franse nederlaag tegen de Duitsers in 1870 en de daaropvolgende capitulatie had Franck zich juist samengedaan met andere componisten om een echte 'Ars Gallica' in het leven te roepen, een echte Franse kunst dus, als weerwoord op de Duitse hegemonie in de muziek. Parijs was als muziekstad wel belangrijk in de negentiende eeuw, maar vooral vanwege de opera en de gezongen muziek. De instrumentale genres als symfonie en kamermuziek deden

het inderdaad beter in de Duitstalige gebieden. 'Keizerlijk' was het leven van de geboren Belg César Franck trouwens ook niet echt te noemen, eerder kleinburgerlijk.

Maar met zijn *Symfonie in d* verrichtte Franck een echte heldendaad: hij zette het genre in Frankrijk weer op de kaart en dat was geen ander sinds Berlioz met zijn *Symfonie Fantastique* zo overtuigend gelukt. Het werk werd voltooid in 1888, twee jaar voor Francks voortijdige dood. Hij heeft de première bij een conservatorium-concert op 17 februari 1889 nog wel meegemaakt, maar de eerste reacties waren niet hoopgevend: 'de bevestiging van incompetentie tot dogmatische lengte opgeblazen' zou Charles Gounod erover gezegd hebben. De geschiedenis oordeelde echter anders. Die nam voor lief dat Franck zijn oor wel degelijk bij de

oosterburen te luister had gelegd. Aan het begin van de symfonie klinkt een drietoonig motief dat het hele werk zal beheersen. Kenners horen er het begin in van Liszts symfonische gedicht *Les Préludes* dat lang in een kwade reuk stond: bepaalde heroïsche passages eruit en ook dit drie-toons motief misbruikten de Nazi's voor hun propaganda-films. Maar de wortels van dit motief reiken verder terug: het vormt ook een sleutelmotief in Beethovens laatste strijkkwartet, waar de componist er de woorden 'Muss es sein?' boven krabbelde. Bach, Beethoven en de chromatiek van Wagners *Tristan und Isolde* waren onmiskenbaar van grote invloed op de late Franck, maar hij slaagde erin die invloeden te combineren tot een majestueus werk met een onmiskenbare Franse 'flaveur'.

Kees Arntzen

AVROTROS VRIJDAG CONCERT

22|23

33 concerten in
TivoliVredenburg

Groots en symfonisch

Ella van Poucke
Artist in residence

Premières en
Nederlandse muziek

Jong Talent

AVROTROS

NIEUW SEIZOEN AVROTROS VRIJDAG CONCERT

Goed nieuws! Het nieuwe seizoensmagazine van het AVROTROS Vrijdagconcert 2022-2023 is binnenkort uit. U kunt het krijgen bij de ingang, in de pauze en na afloop van het concert.

Voorinschrijving nieuw seizoen

De voorinschrijving van het concertseizoen 2022-2023 van het AVROTROS Vrijdagconcert is begonnen. U kunt tot 29 maart a.s. met voorrang en korting uw plaatsen voor het nieuwe seizoen reserveren.

In de pauze en na het concert bent u voor info en inschrijving welkom bij de stand in de foyer. Online zijn alle series te zien en te bestellen op www.tivolivredenburg.nl/voorinschrijving (wachtwoord ATVC2223)

alle series
zien en bestellen:
[tivolivredenburg.nl/
voorinschrijving](http://tivolivredenburg.nl/voorinschrijving)
wachtwoord:
ATVC2223

KLASSIEKE PODCASTS

Een podcast beluisteren kan altijd en overal. Je hebt alleen een telefoon, tablet of laptop nodig en een goede koptelefoon.

En wat is nou fijner dan luisteren naar klassieke muziek en verhalen over klassieke muziek? Hierbij een selectie van de klassieke podcasts van AVROTROS.

Klassieke Mysteries – Voor-spelde Mozart zijn eigen dood? In de podcastserie 'Klassieke Mysteries' duiken presentator Ab Nieuwdorp en collega Rebecca van der Weijde in de vreemde en spannende verhalen rondom de dood van klassieke componisten. Voorspelde Mozart zijn eigen dood? Waarom werd Haydn postuum onthoofd? En wie vergiftigde Beethoven? Verlies je in de spannende verhalen en krijg meteen een grote dosis klassieke muziek mee.

Kalm met Klassiek – Je dagelijkse klassieke rustpunt! In de drukte, haast en hectiek van het dagelijks leven is het af en toe goed even stil te staan. Pas op de plaats, rustig ademhalen en tot jezelf komen. En wat past daar beter bij dan klassieke muziek? Presentator Ab Nieuwdorp kiest elke werkdag een rustig en kalmerend klassiek werk uit, waarbij je even helemaal tot jezelf kunt komen. In sommige afleveringen vertelt Ab over meditatie of mindfulness, maar vaak klinkt vooral de mooie, ontspannende muziek.

In de gloednieuwe podcast 'Rachmaninov... Aangenaam!' - onderdeel van de reeks **Ken je componisten** - neemt presentator Hans van den Boom je mee door het leven en de muziek van de Russische componist Sergej Rachmaninov. In zeven afleveringen zet Hans op een luchtige manier het volledige leven van Rachmaninov uiteen, en hoor je fragmenten uit alle 45 opusnummers van de componist. Van de serie genoten? Luister dan ook eens naar het eerste seizoen, 'Gustav Mahler... Aangenaam!'

De klassieke podcasts van AVROTROS zijn te beluisteren via NPO Radio 4, Apple Podcast, Spotify of de RSS-feed.

nporadio4.nl/podcasts

AVROTROS

Volg AVROTROS Klassiek:

avrotros.nl/klassiek

UITVOERENDEN

James Judd, dirigent

- de Britse dirigent James Judd (*1949) was assistent-dirigent van het Cleveland Orchestra en was muzikaal leider van het European Union Youth Orchestra
- hij maakte zijn Amerikaanse operadebuut in 1988 als dirigent van *Don Giovanni* voor de Grand Opera van Florida; Judd was de laatste fulltime muziekdirecteur van het Florida Philharmonic Orchestra, van 1987 tot 2001
- in 2013 werd Judd benoemd tot muziekdirecteur van The Little Orchestra Society
- Judd is de oprichter van Miami Music Project, een organisatie zonder winst oogmerk, die muzikale educatie biedt aan kinderen, geïnspireerd op het model van El Sistema in Venezuela
- hij was muziekdirecteur van het New Zealand Symphony Orchestra (NZSO) van 1999 tot 2007, en leidde het NZSO in zijn allereerste optreden optreden tijdens The BBC Proms in augustus 2005
- momenteel is Judd honorair muziekdirecteur van het New Zealand Symphony Orchestra
- in 2014 werd Judd muzikaal leider van het Israëliësch Symfonieorkest Rishon LeZion, en in september 2016 artistiek directeur en chef-dirigent van het Daejeon Filharmonisch Orkest in Korea
- sinds seizoen 2017-2018 is James Judd chef-dirigent van het Slowaaks Filharmonisch Orkest, een post die hij bekleedde tot het einde van seizoen 2020-2021

James Judd

Barry Douglas, piano

- de Britse (Noord-Ierse) pianist Barry Douglas studeerde vanaf zijn zestiende bij Felicitas LeWinter, die op haar beurt een leerling was van Emil von Sauer
- in Londen studeerde hij vier jaar bij John Barstow en kreeg privéles van Maria Curcio, een leerling van Artur Schnabel; daarna studeerde hij bij de Russische pianist Yevgeny Malinin in Parijs
- zijn platendebuut was een opname van Moesorgski's *Schilderijentoonstelling*
- in 1986 won hij de gouden medaille op het Internationaal Tsjajkovski-concours, als eerste niet-Russische pianist sinds Van Cliburn in 1958
- sindsdien heeft Barry Douglas een grote internationale carrière opgebouwd
- eerder, in 1985, won hij de bronzen medaille bij de Van Cliburn International Piano Competition in Texas en de eerste prijs van de Paloma O'Shea wedstrijd in Santander Cantabrië in Spanje
- Barry Douglas ontving de OBE (Orde van het Britse Rijk) in 2002 vanwege zijn verdiensten voor de muziek; ook ontving hij een Fellowship van het Royal College of Music, waar hij 'Visiting Prince Consort Professor of Piano' is
- hij ontving een eredoctoraat aan de Queens University Belfast en aan de Nationale Universiteit van Ierland
- Barry Douglas is artistiek directeur van het International Piano Festival in Manchester en van het Clondeboy Festival in Clondeboy, County Down in Ierland
- als pianist én dirigent voerde hij de vijf pianoconcerten en het *Tripelconcert* van Beethoven uit
- Barry Douglas toerde voor recitals in het VK en de VS en trad op met orkesten over de hele wereld, van Canada tot Europa en van China tot Rusland

Barry Douglas

Noord Nederlands Orkest

- Het Noord Nederlands Orkest (NNO) in Groningen is een Nederlands symfonieorkest; het ontstond in 1989 uit een fusie van het Noordelijk Filharmonisch Orkest (NFO) in Groningen en het sinds 1950 bestaande Frysk Orkest in Leeuwarden, maar de geschiedenis van het orkest gaat meer dan 150 jaar terug
- het NNO brengt symfonische muziek naar de drie Noordelijke provincies, met zo'n 120 concerten per seizoen: in concertzalen, in de openlucht, tijdens festivals en voor scholen
- het NNO bestaat uit zo'n 75 vaste orkestleden van verschillende nationaliteiten, biedt ook ruimte

- aan jong talent en heeft de afgelopen jaren veel jonge musici mogen verwelkomen
- vanaf concertseizoen 2015/2016 is Antony Hermus vaste gastdirigent bij het orkest; Stefan Asbury is honorair dirigent en Michel Tabachnik is emeritus dirigent
- vooraanstaande dirigenten als Viktor Liberman, Jean Fournet, Han-Na Chang, Stefan Vladar, Alexander Vedernikov en Susanna Mälkki stonden bij het NNO op de bok
- het NNO werkte met solisten als Diana Damrau, Piotr Beczala, Eva-Maria Westbroek, Vadim Repin, Louis Lortie, Shlomo Mintz, Alexander Gavrylyuk en Gautier Capuçon
- het orkest besteedt ook aandacht aan hedendaagse componisten; zo kwamen Terry Riley, Arvo Pärt, Philip Glass, Laurie Anderson en Steve Vai naar Groningen voor de uitvoering van hun muziek
- per seizoen 2022-23 is Eivind Gullberg Jensen chefdirigent van het NNO en Hartmut Haenchen vaste gastdirigent

**AVROTROS
VRIJDAG
CONCERT**

**DÉ KLASSIEKE START
VAN JE WEEKEND**

► www.avrotrosvrijdagconcert.nl

 AVROTROsvrijdagconcert
 @vrijdagconcert
 vrijdagconcert.avrotros
 AVROTROsvrijdagconcert

VOLGENDE CONCERTEN

vrijdag 1 april 2022
TivoliVredenburg, Utrecht

Milstein solist in Ravel en Knigge

Radio Filharmonisch Orkest
Stanislav Kochanovsky dirigent
Maria Milstein viool

Ravel Tzigane

Knigge Vioolconcert 'Planète verte,
planète bleue' (wereldpremière, opdracht-
werk AVROTROS Vrijdagconcert)

Skrjabin Derde symfonie 'Le divin poème' *

* vooruitblik op dit concert donderdag 31
maart 2022 in Pieces of Tomorrow in
TivoliVredenburg

vrijdag 15 april 2022
TivoliVredenburg, Utrecht

Beethovens Mis in C

Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepkoor
Karina Canellakis dirigent
Iwona Sobotka sopraan
Virginie Verrez alt
Benjamin Bruns tenor
Adam Kutny bas

Stravinsky Chant funèbre
Bartók Cantata profana
Beethoven Mis in C